

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	1Cdo/121/2022
Identifikačné číslo spisu:	1516201914
Dátum vydania rozhodnutia:	27.06.2023
Meno a priezvisko:	JUDr. Ján Šikuta
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2023:1516201914.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne A. O., N., R.. XXXX/X, zastúpenej advokátskou spoločnosťou LawService, s.r.o, Zvolen, Stráž č. 3/223, IČO: 36 861 723, proti žalovanej O. L., O., S. X.. XX, zastúpenej advokátskou spoločnosťou Bizoň & Partners, s.r.o., Bratislava, Hviezdoslavovo námestie č. 25, IČO: 36 833 533, o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, vedenom na Okresnom súde Nitra pod sp. zn. 25C/163/2016, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Nitre zo 7. marca 2019 sp. zn. 8Co/297/2018, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky z r u š u j e rozsudok Krajského súdu v Nitre zo 7. marca 2019 sp. zn. 8Co/297/2018 a vec vracia odvolaciemu súdu na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Žalobkyňa sa žalobou (podanou 12. februára 2016) domáhala určenia, že je výlučnou vlastníčkou (spoluvlastníckeho podielu) nehnuteľnosti: evidovanej na liste vlastníctva (ďalej len „LV“) č. XXXX (č. l. 43), katastrálne územie (ďalej len „k. ú.“) W., parcela registra „E“, parcely č. 708/2, druh pozemku - trvalé trávnaté porasty, vo výmere 501 m², spoluvlastnícky podiel 15/30 [neskôr evidovaná ako parcela „C“, parcelné číslo 520/573 o výmere 501 m², ostatné plochy, (ďalej len „sporná nehnuteľnosť“)]. Žalobu podala pôvodne proti žalovaným 1/ O. L. a 2/ S. O. (ďalej len „pôvodne žalovaná 2/“).

1.1. Žalobu odôvodnila tým, že 9. júla 2015 ako kupujúca uzatvorila so žalovanou ako predávajúcou kúpnu zmluvu č. 2015/7/9/Draž/708-2 (č. l. 77-81), predmetom ktorej bola sporná nehnuteľnosť (spoluvlastnícky podiel) za kúpnu cenu v celkovej výške 376 eur (ďalej len „kúpna zmluva č. 2015/7/9/Draž/708-2“). Návrh na vklad vlastníckeho práva bol Okresnému úradu Nitra, katastrálny odbor doručený 10. júla 2015 (č. l. 75-76). Žalovaná bez udania dôvodu od tejto kúpnej zmluvy odstúpila. Dohodnutý obsah tejto zmluvy však žalovanej toto neumožňoval. Na určenie, že odstúpenie od kúpnej zmluvy č. 2015/7/9/Draž/708-2 žalovanou nie je platné, má tak žalobkyňa naliehavý právny záujem podľa § 80 písm. c/ zákona č. 99/1963 Zb. Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“) s poukazom na samotné bezdôvodné odstúpenie, ktoré je zároveň v rozpore so zmluvným dojednaním. Navyše o spornú nehnuteľnosť má záujem štát, preto je dôvodné predpokladať, že sporná nehnuteľnosť bude vyvlastnená, čím vzniká právna neistota i pre štát vo veci, kto je skutočný vlastník, čím môže dôjsť k ohrozeniu verejného záujmu.

1.2. Podaním doručeným 31. marca 2017 súdu prvej inštancie žalobkyňa podala návrh na zmenu žaloby (č. I. 104). Konkrétne navrhla, aby súd prvej inštancie vydal uznesenie, ktorým pripustí zmenu žaloby vo veci samej v znení: súd určuje, že žalobkyňa bola výlučným vlastníkom pozemku registra „C“ v katastrálnom území W., obec Nitra, okres Nitra s parcelným číslom 520/573, ostatné plochy o výmere 501 m² ku dňu jeho vyvlastnenia na základe rozhodnutia o vyvlastnení zo dňa 18. augusta 2016 Okresného úradu Nitra, odbor výstavby a bytovej politiky, č. OU-NR-OVBP2-2016/031897-32 (č. I. 123) v spojení s rozhodnutím Ministerstva dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky, odbor štátnej stavebnej správy zo dňa 10. októbra 2016, č. 24731/2016/B624-SV/63515/Ho (č. I. 129).

1.3. V odôvodnení tohto návrhu uviedla, že 2. marca 2016 pôvodne žalovaná 2/ (ako predávajúca) uzatvorila so spoločnosťou MH Invest, s.r.o. so sídlom v Bratislave, Trnavská cesta č. 100, IČO: 36724530 [ako kupujúci, (ďalej len „MH Invest, s.r.o.“)] kúpnu zmluvu č. 30203/25/2016/Dražovce/007/3410 (č. I. 92-95), ktorej predmetom bol prevod spoluvlastníckeho podielu a/ k spornej nehnuteľnosti; b/ k nehnuteľnosti - pozemku nachádzajúcemu sa v k. ú. W., obec Nitra, okres Nitra, vedenom na Okresnom úrade Nitra, katastrálnom odbore, LV č. XXXX, parcela registra KNE, parcela č. 707, druh pozemku - orná pôda, vo výmere 705 m², spoluvlastnícky podiel 15/30, za kúpnu cenu v celkovej výške 10.377,63 eur. Ďalej 4. marca 2016 žalovaná (ako predávajúca) uzatvorila so spoločnosťou MH Invest s.r.o. kúpnu zmluvu č. 30203/5202/2015/Dražovce/007/ManVi (č. I. 88-91), ktorej predmetom bol prevod spoluvlastníckeho podielu k spornej nehnuteľnosti, za kúpnu cenu v celkovej výške 4.311,10 € (ďalej len „kúpna zmluva č. 30203/5202/2015/Dražovce/007/ManVi“). Na základe kúpnej zmluvy č. 20160027 zverejnenej v Centrálnom registri zmlúv (č. I. 151) medzi MH Invest, s.r.o. ako predávajúcim a spoločnosťou MH Invest II, s.r.o. so sídlom v Bratislave, Trnavská cesta č. 100, IČO: 50021150 ako kupujúcim (ďalej len „MH Invest II, s.r.o.“) bola ako vlastníka spornej nehnuteľnosti zapísaná do katastra nehnuteľností spoločnosť MH Invest II, s.r.o. Právoplatnosťou rozhodnutia Okresného úradu Nitra, odbor výstavby a bytovej politiky č. OU-NR-OVBP2-2016/0321897-32 došlo okrem iného k vyvlastneniu spornej nehnuteľnosti v prospech spoločnosti MH Invest, s.r.o. Toto rozhodnutie bolo potvrdené rozhodnutím Ministerstva dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky, odbor štátnej stavebnej správy zo dňa 10. októbra 2016, č. 24731/2016/B624-SV/63515/Ho. Žalobkyňa má aj vzhľadom na uvedené skutočnosti za to, že ako z hľadiska naliehavého právneho záujmu, tak i z hľadiska pasívnej vecnej legitímácie nie je dôvod na zmenu ani pristúpenie ďalšieho žalovaného. Účelom zmenenej žaloby je v konečnom dôsledku určiť, komu má byť vyplatená náhrada za vyvlastnenie spornej nehnuteľnosti, keď do úvahy prichádzajú dva subjekty a to žalobkyňa a spoločnosť MH Invest, s.r.o. Obe spoločnosti (MH Invest, s.r.o. a MH Invest II, s.r.o.) nadobudli spornú nehnuteľnosť v čase, keď bola v katastri nehnuteľností zapísaná poznámka o tomto súdnom konaní, teda výrok právoplatného rozsudku v tomto konaní bude záväzný pre obe tieto spoločnosti, ako to stanovuje § 228 ods. 2 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“).

2. Okresný súd Nitra (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom zo 4. apríla 2017 č. k. 25C/163/2016 - 159 žalobu zamietol (I.); rozhodol o trovách konania (II.).

3. Proti tomuto rozsudku vo výroku o zamietnutí žaloby proti žalovanej 1/ podala žalobkyňa odvolanie (č. I. 166). Výrok o zamietnutí žaloby proti žalovanej 2/ tak nadobudol právoplatnosť.

4. Krajský súd v Nitre (ďalej len „odvolací súd“) bez rozhodnutia o odvolaní žalobkyne vrátil listom z 22. januára 2018 súdny spis (s odvolaním) späť súdu prvej inštancie, pričom mu vytkol viaceré nedostatky s tým, aby ho po ich odstránení opätovne predložil na rozhodnutie o odvolaní žalobkyne (č. I. 230).

5. Súd prvej inštancie uznesením z 15. februára 2018 č. k. 25C/163/2016 - 232 uznesením rozhodol o oprave záhlavia rozsudku zo 4. apríla 2017 č. k. 25C/163/2016 - 159 v znení: „Okresný súd Nitra v právnej veci žalobkyne: A. O., bytom R. XXXX/X, N., zast. LawService, s.r.o., advokátska kancelária so sídlom Stráž 3/223, Zvolen, proti žalovaným: 1/ O. L., nar. X.X.XXXX, S. X. XX, O., 2/ S. O., nar. X. X. XXXX, S. X, D., obe zast. Bizoň & Partners, s.r.o., AK, Hviezdoslavovo námestie 25, Bratislava v konaní o určení vlastníctva k nehnuteľnosti, sudcom JUDr. Petrom Heinrichom, takto“; „Súd dopĺňa

3 a 4 výrok rozhodnutia v rozsudku 25C/163/2016 - 159 zo dňa 4. apríla 2017, ktoré majú znieť nasledovne: Súd návrh na zmenu žaloby zamietá, Súd návrh na prerušenie konania zamietá.“

6. Odvolací súd na odvolanie žalobkyne proti rozsudku súdu prvej inštancie zo 4. apríla 2017 č. k. 25C/163/2016 - 159 v spojení s uznesením súdu prvej inštancie z 15. februára 2018 č. k. 25C/163/2016 - 232, uznesením zo 17. mája 2018 sp. zn. 8Co/84/2018 (č. l. 243) rozhodol: uznesenie súdu prvej inštancie o zamietnutí návrhu na zmenu žaloby zrušil (I.); rozsudok súdu prvej inštancie voči žalovanej 1/ a súvisiacom výroku o trovách strán sporu zrušil a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie a nové rozhodnutie (II.).

6.1. V odôvodnení svojho rozhodnutia vytkol súd prvej inštancie nesprávny postup pri posudzovaní návrhu na zmenu žaloby z 31. marca 2017 (č. l. 104). Súd prvej inštancie nerozhodol o predmete sporu vyplývajúcom z tohto návrhu a preto skutkové a právne závery súdu prvej inštancie vzťahujúce sa k pôvodnému žalobnému petitu boli podľa názoru odvolacieho súdu z hľadiska zmeneného žalobného návrhu a stavu vykonaného dokazovania nedostatočné, nepreskúmateľné.

7. Súd prvej inštancie rozsudkom z 13. septembra 2018 č. k. 25C/163/2016 - 289 žalobu zamietol (I.); žalovanej priznal plnú náhradu trov konania (II.).

7.1. S poukazom na §§ 180, 137, 162 ods. 3, 228 ods. 1, ods. 2 CSP, §§ 46 ods. 1, 123, 129 ods. 1, 130 ods. 1, 132 ods. 1, 133 ods. 1 zákona č. 40/1964 Občianskeho zákonníka a § 6 ods. 6 zákona č. 282/2015 Z. z. o vyvlastňovaní pozemkov a stavieb a o nútenom obmedzení vlastníckeho práva k nim a o zmene a doplnení niektorých zákonov dospel k záveru, že žalobu je potrebné zamietnuť, čo odôvodnil nasledovne. Zavkladovanie kúpnej zmluvy č. 2015/7/9/Draž/708-2 medzi spornými stranami bolo právoplatne zrušené, žalovaná ako vlastníka a dobromyseľný držiteľ predala spornú nehnuteľnosť spoločnosti MH Invest, s.r.o. Táto spoločnosť ju predala spoločnosti MH Invest II, s.r.o. a následne bola vyvlastnená právoplatným rozhodnutím vyvlastňovacieho orgánu. Ako vlastníka spornej nehnuteľnosti je v katastri evidovaná spoločnosť MH Invest, s.r.o., v čase jej vyvlastnenia žalovaná nebola jej vlastníčkou reálnou, ani evidovanou. Existujúci vlastnícky stav nebolo možné zvrátiť predmetnou žalobou na určenie v čase vyvlastnenia bez toho, aby nebol účastník takéhoto konania subjekt, ktorý ako vlastníka spornej nehnuteľnosti je zapísaný v katastri nehnuteľností. Nadobudnutie vlastníctva vyvlastnením je osobitný druh nadobudnutia vlastníctva, ktoré nie je odvodené od práv právneho predchodcu. Aktuálny evidovaný vlastníka spornej nehnuteľnosti nie je právnym nástupcom žalovanej. To, že žalovaná nebola pasívne legitimovaným subjektom vyplýva z rozhodnutia Krajského súdu v Nitre z 11. marca 2015 sp. zn. 6Co/25/2016, podľa ktorého rozsudok podľa § 159 ods. 2 OSP (§ 228 ods. 1 CSP) o určenie vlastníctva je záväzný len pre účastníkov konania, môže byť predpokladom pre vykonanie zmeny v zápise vlastníckeho práva v katastri nehnuteľností, len ak účastníkmi konania boli všetky osoby aktuálne (v čase rozhodovania) zapísané v katastri ako vlastníci. V čase uvedeného rozhodnutia pritom platilo ustanovenie § 159a OSP minimálne v znení ako súčasné ustanovenie § 228 ods. 2 CSP. Súd prvej inštancie pri rozhodovaní vychádzal z predpokladu materiálnej vykonateľnosti rozhodnutia, čomu odporovali tvrdenia žalobkyne. V prípade právoplatného vyhovieť návrhu a právneho názoru žalobkyne, že podľa § 228 ods. 2 CSP je záväzný aj na súčasného evidovaného vlastníka spornej nehnuteľnosti by sa žalobkyňa mohla legitímne domáhať zápisu vlastníctva do katastra nehnuteľností. Konštatovanie v konaní, že o toto nemá žalobkyňa záujem, nemožno nijako právne podložiť, či zabezpečiť do budúcnosti. Súd prvej inštancie mal teda za to, že voči žalovanej sa nemohla žalobkyňa oprávnene domáhať určenia vlastníctva v čase vyvlastnenia. Žalobkyňa nemala naliehavý právny záujem na podaní žaloby ani z dôvodu uplatňovania si náhrady za vyvlastnenie z úschovy z dôvodu, že v tomto prípade žalovaná mala vyplatenú kúpnu cenu a úschova náhrady za vyvlastnenie sa týka vzťahu medzi spoločnosťami MH Invest, s.r.o. a MH Invest II, s.r.o. Žalobkyňa by tak ani v prípade vyhovieť žaloby nevznikol zákonný nárok na vyplatenie náhrady za vyvlastnenie. Ani prípadný úspech žalobkyne v správnych konaniach, na ktoré v konaní poukázala (sp. zn. 11S/261/2016, sp. zn. 11S/192/2016 vedených na Krajskom súde v Nitre), by neprinesol zmenu v právnom stave ohľadne spornej nehnuteľnosti, vzhľadom na vyvlastnenie by už nebolo možné žalobkyňu zapísať ako vlastníčku spornej nehnuteľnosti. Žalobkyňa by nemala naliehavý právny záujem aj vzhľadom na to, že podľa § 137 písm. c/ CSP sa rozhoduje či tu právo je alebo nie je a nie o tom či tu právo bolo respektíve nebolo.

7.2. O trovách konania rozhodol podľa § 255 ods. 1 CSP a § 262 ods. 1 CSP.

8. Odvolací súd na odvolanie žalobkyne rozsudkom zo 7. marca 2019 sp. zn. 8Co/297/2018 (č. l. 330) napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil (I.); žalovanej priznal voči žalobkyni nárok na náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 % (II.).

8.1. Odvolací súd sa po preskúmaní rozsudku súdu prvej inštancie v rozsahu odvolacích dôvodov (§ 380 ods. 1 CSP) a po prejednaní veci stotožnil so skutkovými a právnymi závermi súdu prvej inštancie (§ 387 ods. 1 CSP) a dospel k záveru, že odvolanie žalobkyne nie je dôvodné. V odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol, že preskúmal všetky právne významné odvolacie námietky žalobkyne, ktoré boli totožné s jej námietkami skôr uplatnenými pred súdom prvej inštancie. S týmito sa súd prvej inštancie dostatočne vysporiadal a tieto nemohli privodiť zmenu napadnutého rozsudku. Odôvodnenie napadnutého rozsudku podľa názoru odvolacieho súdu zodpovedá kritériám riadneho odôvodnenia rozsudku (§ 220 ods. 2 až 4 CSP). Súd prvej inštancie vykonal dokazovanie v rozsahu potrebnom na správne zistenie skutkového stavu veci, dospel k správnym skutkovým záverom, ktoré majú oporu vo vykonaných dôkazoch a na vec aplikoval správne právne predpisy, ktoré tiež správne vyložil (§ 387 ods. 2 CSP). K právne významným odvolacím námietkam žalobkyne odvolací súd doplnil nasledovné.

8.2. K námietke nesúhlasu žalobkyne ohľadne nedostatku naliehavého právneho záujmu podľa § 137 písm. c/ CSP uviedol, že predpokladom úspešnosti určovacej žaloby je práve existencia naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení na strane žalobkyne. Z ustálenej judikatúry vyplýva, že naliehavý právny záujem je daný predovšetkým tam, kde bez tohto určenia bolo právo žalobcu alebo právny vzťah, na ktorom je zúčastnený neisté alebo ohrozené. Určovacia žaloba má preventívnu povahu. Jej účelom je poskytnúť ochranu právnomu postaveniu žalobkyne skôr, než dôjde k porušeniu právneho vzťahu alebo práva, pričom je postačujúce také chovanie žalovaných, ktoré nasvedčuje úmyslu porušiť žalobkyni práva alebo spôsobiť jej ujmy na jej právnom postavení. Naliehavý právny záujem na určení je daný vtedy, ak sa určovacou žalobou vytvorí pevný základ pre právne vzťahy strán sporu a predíde sa (môže sa predísť) tak prípadným ďalším žalobám na plnenie. Zmienené funkcie určovacej žaloby tak korešpondujú práve s podmienkou, aby na určení právneho vzťahu alebo práva bol naliehavý (kvalifikovaný) právny záujem. Ak nemožno v konkrétnom prípade očakávať, že určovacia žaloba ju bude plniť, nebude ani splnená uvedená podmienka. V takom prípade súd žalobu na určenie zamietne bez toho, aby sa zaoberal meritom veci alebo prípadne skúmaním danosti aktívnej alebo pasívnej legitimácie strán sporu. Nepreukázanie naliehavého právneho záujmu je teda samostatným a prvoradým dôvodom, pre ktorý nemôže určovacia žaloba procesne obstať a ktorý sám o sebe bez ďalšieho vedie k jeho zamietnutiu. Sporná nehnuteľnosť, ktorá bola predmetom kúpnej zmluvy č. 2015/7/9/Draž/708-2 (č. l. 77-81) bola 4. augusta 2015 zavkladovaná pod V5575/2015 (č. l. 75-76). Tento vklad bol rozhodnutím Správy katastra z 5. novembra 2015 č. UP 75/2015-7 na základe protestu prokurátora z 22. októbra 2015 zrušený, pričom toto správne rozhodnutie nebolo súdmi správneho súdnictva zrušené. Dôsledkom zrušenia tohto vkladu bolo obnovenie vlastníckeho práva žalovanej, ktorá následne zákonom dovoľeným spôsobom nakladala so svojim vlastníckym právom, keď svoj spoluvlastnícky podiel na spornej nehnuteľnosti previedla na spoločnosť MH Invest, s.r.o. (kúpna zmluva č. 30203/5202/2015/Dražovce/007/ManVi). Táto spoločnosť spornú nehnuteľnosť následne previedla na spoločnosť MH Invest II, s.r.o. s jediným spoločníkom, ktorým je Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky. Okresný úrad, odbor výstavby a bytovej politiky rozhodnutím z 18. augusta 2016 vyvlastnil vlastnícke právo vlastníka spoločnosti MH Invest, s.r.o., ktorá nadobudla právo k spornej nehnuteľnosti originálnym spôsobom. Účastníkom vyvlastňovacieho konania bola zároveň aj žalobkyňa. Podľa názoru odvolacieho súdu v posudzovanom prípade žalobkyňa musí preukázať naliehavý právny záujem na požadovanom určení (§ 137 písm. c/ CSP), nejde o žalobu, pri ktorej by sa nemusel preukazovať, pretože nejde o prípad, že by tento právny záujem vyplýval z osobitného predpisu. Odvolací súd sa preto stotožnil s právnym názorom súdu prvej inštancie o nedostatku naliehavého právneho záujmu žalobkyne na určení vlastníckeho práva k spornej nehnuteľnosti ku dňu vyvlastnenia, teda na deklarovaní vlastníckeho stavu do minulosti. Nejde o žalobu, ktorá rieši aktuálnu otázku, ako je tomu v prípade žaloby na určenie, že vec patrí do dedičstva, ktorej aktuálnosť je v tom, že vec môže (bude) prejednaná v dedičskom konaní. Bez takéhoto určenia by totiž dedičia nemohli nadobudnúť dedičstvo po právnych predchodcoch, nemajú iný „právny nástroj“ na nadobudnutie majetku poručiteľa. Neobstoí argumentácia žalobkyne o paralele zmenenej žaloby s uvedenou žalobou s poukazom len na to,

že požadované určenie má význam v aktuálnom čase, keďže pre vyplatenie náhrady za vyvlastnenie je potrebné vyriešenie otázky vlastníctva. Takto podaná žaloba podľa názoru odvolacieho súdu nie je účinný procesný nástroj ochrany práva žalobkyne a bez tohto určenia jej právo nebude ohrozené a nestane sa neistým. ňou tvrdené vlastnícke právo v správnom konaní nebolo akceptované, pretože o náhrade za vyvlastnenie bolo rozhodnuté tak, že patrí vlastníkovi MH Invest, s.r.o. V tejto súvislosti odvolací súd poukázal na rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 8. mája 2018 sp. zn. 6Sžr/3/2018, ktorý vyslovil záver, že zmluvná voľnosť vlastníkov pozemkov, ku ktorým sa viaže zákonné predkupné právo štátu (§ 3 ods. 5 zákona č. 175/1999 Z. z. o niektorých opatreniach týkajúcich sa prípravy investícií a o doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov), je obmedzená priamo zo zákona, a teda vlastníci dotknutých pozemkov sú povinní v prípade ich zamýšľaného predaja tieto prednostne ponúknuť na kúpu štátu. Neprihliadnutie katastrálneho úradu v konaní o povolenie vkladu vlastníckeho práva z kúpnej zmluvy do katastra nehnuteľností na existenciu inštitútu zákonného predkupného práva štátu, ktoré obmedzuje zmluvnú voľnosť povinného subjektu, je v rozpore s účelom a cieľmi zákona č. 175/1999 Z. z. o niektorých opatreniach týkajúcich sa prípravy investícií a o doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a to i vtedy, ak predkupné právo štátu vzniklo ex lege až po uzavretí kúpnej zmluvy, ktorá je predmetom konania o povolení vkladu vlastníckeho práva do katastra nehnuteľností. Podľa názoru odvolacieho súdu v danom prípade nejde ani po prípad určovacej žaloby ako prostriedku ochrany už porušeného práva, pretože žalobkyňa touto žalobou nesleduje zosúladienie zhody zápisu vo verejnom registri so skutočným právnym stavom - zápis jej vlastníckeho práva v katastri nehnuteľností, ale ide jej len o vyplatenie náhrady za vyvlastnenie pozemku, teda o plnenie, ktorého sa môže domáhať žalobou na plnenie, v ktorom konaní by sa otázka vlastníckeho práva posudzovala ako otázka predbežná. Žalobný nárok na plnenie by konzumoval aj určovací žalobný nárok, prípadne sa domáhať určenia, komu tvrdená náhrada za vyvlastnenie patrí. Žalovaná nebola nikdy výlučnou vlastníčkou spornej nehnuteľnosti, nemôže byť preto výlučne sama pasívne legítimovaným subjektom. Do preukázania opaku treba tiež považovať rozhodnutie o vyvlastnení za vecne správne, teda do ukončenia správnych konaní nemožno v občianskoprávnom konaní ustáliť aktívnu legítimáciu žalobkyne a s ňou spojený naliehavý právny záujem pre akýkoľvek spor súvisiaci s náhradou za vyvlastnenie.

8.3. Vo vzťahu k pasívnej vecnej legítimácii žalobkyňa tiež poukázala na § 228 ods. 2 CSP, ktoré záväznosť rozsudku o určení vecného práva k nehnuteľnostiam rozširuje aj na osoby, ktoré nie sú stranami sporu (spoločnosti MH Invest, s.r.o. a MH Invest II, s.r.o.) a to bez potreby ich vstupu do konania. Podľa názoru odvolacieho súdu na to, aby mohol nastať tento zákonný dôsledok, bolo potrebné v prvom rade to, aby mala žalobkyňa naliehavý právny záujem na požadovanom určení, čo v danom prípade splnené nebolo. Z tohto dôvodu túto argumentáciu žalobkyne považoval za nedôvodnú.

8.4. O trovách odvolacieho konania rozhodol podľa § 396 ods. 1 CSP a § 255 ods. 1 CSP.

9. Proti rozsudku odvolacieho súdu podala žalobkyňa dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodzovala z ustanovení § 420 písm. f/ CSP a § 421 ods. 1 písm. b/ CSP (č. I. 373 a nasl.).

9.1. Porušenie práva na spravodlivý proces (§ 420 písm. f/ CSP) namietala v súvislosti s nesprávnym procesným postupom odvolacieho súdu, ktorý spočíval konkrétne v arbitrárnosti, v nedostatku riadneho odôvodnenia svojho rozhodnutia. Podľa jej názoru odvolací súd vôbec neozrejmil, prečo jej viaceré argumenty nepovažoval za relevantné. Okrem toho konal v zrejmom omyle, keď uviedol, že pokiaľ sa jedná o vyplatenie náhrady, možno sa jej domáhať žalobou o plnenie.

9.2. Nesprávne právne posúdenie veci videla žalobkyňa v riešení právnej otázky, ktorou sa odvolací súd vôbec nezaoberal, keď iba konštatoval, že pokiaľ žaloba na určenie smeruje voči tomu, kto nie je aktuálne vedený v katastri, nie je daný naliehavý právny záujem a že žalovaná nie je pasívne vecne legítimovaná. V nadväznosti na toto konštatovanie bolo potrebné podľa názoru žalobkyne vyriešiť a vysporiadať sa s takou skutkovou situáciou, že ak je v katastri zapísaná poznámka o prebiehajúcom konaní podľa § 228 ods. 2 CSP, ktoré rozširuje právnu záväznosť aj na ďalšie subjekty, pretože hlavným argumentom pre označenie subjektov zapísaných v katastri je práve tá skutočnosť, aby rozhodnutie voči ním bolo právne záväzné. Ako ďalšiu právnu otázku žalobkyňa označila otázku posudzovania pasívnej vecnej legítimácie pri určovacích žalobách, či naliehavý právny záujem nenahrádza pasívnu vecnú legítimáciu, ak existuje naliehavý právny záujem proti žalovanej. Obe žalobkyňou vymedzené právne otázky podľa jej názoru neboli v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte vyriešené.

9.3. Na základe týchto dôvodov preto žiada, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) zrušil rozhodnutie odvolacieho súdu v celom rozsahu; aby rozhodol o trovách dovolacieho konania v jej prospech.

10. K dovolaniu žalobkyne podala svoje vyjadrenie žalovaná (č. l. 410). Vo svojom vyjadrení uvádza, že žalobkyňa v dovolaní nijako nepreukázala existenciu ňou prezentovaných dovolacích dôvodov. Stotožňuje sa s procesným postupom a právnym názorom odvolacieho súdu. Dovoláním napadnutý rozsudok považuje za vecne správny a riadne odôvodnený. Navrhuje preto, aby najvyšší súd dovolanie ako nedôvodné zamietol.

11. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej tiež „dovolačný súd“ alebo „najvyšší súd“) uznesením zo dňa 27. januára 2021 sp. zn. 1Cdo/36/2020 dovolanie odmietol v zmysle ustanovenia § 447 písm. c/ CSP a žiadnej zo strán sporu nepriznal náhradu trov dovolacieho konania.

11.1. Vo vzťahu k prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f) CSP dovolačný súd, okrem iného, vysvetlil, čo sa myslí pod pojmom „procesný postup“, v súvislosti s nepreskúmateľnosťou a nedostatočným odôvodnením poukázal na dávnejšiu judikatúru najvyššieho súdu (R 111/1998), ako aj na zjednocujúce stanovisko najvyššieho súdu (R 2/2016) a taktiež uviedol, že uznesenie odvolacieho súdu je dostatočne odôvodnené, je z neho zrejmé, z ktorých dôkazov a skutočností súdy vychádzali, akými úvahami sa riadil a aké závery zaujal k právnemu posúdeniu veci.

11.2. K uplatnenému dôvodu prípustnosti podľa § 421 písm. b) CSP najvyšší súd uviedol, že dovolačskou označené právne otázky nekorešpondovali s právnou otázkou, od vyriešenia ktorej záviselo dovoláním napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu. V prejednávanej príhode bola nepochybne otázkou zásadného právneho významu otázka existencie naliehavého právneho záujmu žalobkyne na predmetnom určení, ktorá mala vplyv na výsledok odvolacieho konania - zamietnutí žaloby. Jej právne posúdenie (vyriešenie) odvolacím súdom záviselo od posúdenia viacerých podstatných okolností vyplývajúcich zo skutkového stavu veci. V dovolaní žalobkyňou namietané právne posúdenie týkajúce sa vyriešenia ňou vymedzených právnych otázok, by mohlo mať znaky relevantné v zmysle § 421 ods. 1 CSP iba vtedy, ak by výsledok riešenia týchto otázok (posúdenia a vyhodnotenia) predstavoval jediný a výlučný dôvod pre ktorý bolo v spore rozhodnuté v jej neprospech. Nedostatok naliehavého právneho záujmu žalobkyne na predmetnom určení bol odvolacím súdom preukázaný viacerými skutkovými zisteniami.

11.3. Vyššie uvedeným bodom sa najvyšší súd v predmetnom dovolaní venoval detailnejšie (porovnaj sp. zn. 1Cdo/36/2020, resp. č. l. 436 tohto spisu), tu ich pre praktickosť uviedol len stručne a vecne.

12. Na základe žalobkyňou podanej ústavnej sťažnosti proti predmetnému uzneseniu dovolacieho súdu Ústavný súd SR (ďalej aj „ústavný súd“) nálezom z 1. júna 2022 sp. zn. II. ÚS 482/2021-37 rozhodol, že základné právo sťažovateľky/žalobkyne na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jej právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1Cdo/36/2020 z 27. januára 2021 bolo porušené. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1Cdo/36/2020 z 27. januára 2021 zrušil a vrátil Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.

13. Ústavný súd sa stotožnil s tvrdeniami sťažovateľky, ktorá namietala spôsob, akým sa všeobecné súdy vysporiadali s existenciou naliehavého právneho záujmu. Tento dôvod zamietnutia žaloby považovala sťažovateľka len za „pohodlný dôvod“, ktorý všeobecné súdy využívajú, aby sa nemuseli zaoberať meritom veci. Uviedla, že keďže došlo k splneniu dlhu vložení finančných prostriedkov do súdnej úschovy z dôvodu prebiehajúceho sporu o určenie vlastníckeho práva, sťažovateľka je presvedčená, že nemala možnosť ani uplatniť žalobu o plnenie. Rovnako uviedla, že všeobecné súdy nezohľadnili skutočnosť, že sa krajskom súde viedlo konanie o zrušenie rozhodnutia o vyvlastnení pod č. k. 11S/261/2016. Sťažovateľka pritom nevlastní pozemok, nebola jej vyplatená náhrada za vyvlastnenie a nemôže ani podať žalobu o plnenie.

13.1. Nedostatočné odôvodnenie v zmysle ustanovenia § 420 písm. f) CSP ústavný súd právne posúdil, podľa ústavnej sťažnosti, ktorú podala sťažovateľka a uviedol nasledovne: „Najvyšší súd sa tejto dovolacej námietke venoval v bodoch 14 až 19 napadnutého uznesenia, pričom je potrebné uviesť, že jeho závery vyznievajú pomerne zmätočne. Najvyšší súd najskôr uvádza, čo je potrebné vnímať pod

pojmom „procesný postup“ uvedeným v § 420 písm. f) CSP, uzatvárajúc, že pod tento pojem nespadá konečné rozhodnutie súdu, a teda ani jeho odôvodnenie. Následne cituje stanovisko najvyššieho súdu publikované pod č. R 2/2016, podľa ktorého „nepreskúmateľnosť rozhodnutia zakladá inú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ Občianskeho súdneho poriadku. Výnimočne, keď písomné vyhotovenie rozhodnutia neobsahuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu, môže ísť o skutočnosť, ktorá zakladá prípustnosť dovolania podľa § 237 ods. 1 písm. f/ Občianskeho súdneho poriadku“. Najvyšší súd uvádza, že obsah spisu nedáva žiadny podklad pre aplikáciu druhej vety uvádzaného stanoviska. Uvedené úvahy najvyššieho súdu sú ale potom nekonzistentné v tom, že pokiaľ raz uzavrie, že odôvodnenie (ako súčasť meritórneho rozhodovania) nemožno subsumovať pod pojem procesný postup, tento záver nedáva podklad pre akúkoľvek úvahu, či odôvodnenie vôbec spadá pod kritériá v druhej vete stanoviska č. R 2/2016. Na druhej strane, pokiaľ sa odvoláva na stanovisko, z ktorého vyplýva, že nedostatočné odôvodnenie môže v určitých situáciách naplniť predpoklady pre túto vadu zmätočnosti, implicitne z toho vyplýva, že pod pojem „procesný postup“ možno subsumovať aj odôvodnenie rozhodnutia. Pre úplnosť treba uviesť, že ani z citovaného textu stanoviska č. R 2/2016 nevyplýva najvyšším súdom naznačená striktná nemožnosť subsumovať nedostatočné odôvodnenie pod pojem procesný postup.“

„Ďalej treba dodať, že najvyšší súd sa pri posudzovaní dostatočnosti odôvodnenia rozsudku krajského súdu nevysporiadal s inými rozhodnutiami najvyššieho súdu (napr. 5 Cdo 57/2019, 2 Cdo 100/2018, 4 Cdo 3/2019, 4Cdo/125/2019, 4 Cdo/120/2019, 1 Obdo/7/2018), ktoré nezužujú pojem procesný postup len na proces pred vydaním meritórneho rozhodnutia a podľa ktorých je „súčasťou obsahu práva na spravodlivé súdne konanie aj právo strany sporu na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne odpovie na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov žalobcu, prednesené na súde prvej inštancie i v podanom odvolaní (§ 387 ods. 3 C.s.p.)“. Podľa týchto rozhodnutí „nerešpektovanie tohto kogentného ustanovenia nesporne zakladá prípustnosť i dôvodnosť dovolania v zmysle § 420 písm. f/ C.s.p.“.

„Najvyšší súd posudzovanie odôvodnenia krajského súdu uzavrel tým, že „obsah spisu nedáva žiadny podklad na to, aby sa na daný prípad uplatnila druhá veta tohto stanoviska, ktorá predstavuje krajnú výnimku z prvej vety a týka sa výlučne celkom ojedinelých prípadov, ktoré majú znaky relevantné aj podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva“. Takéto zdôvodnenie nemôže priniesť dovolateľovi dostatočné odôvodnenie toho, prečo dovolací súd považuje rozsudok krajského súdu za postačujúci. Dovolací súd mal byť konkrétny a uviesť, kde (v ktorých bodoch) sú dôvody na konečné rozhodnutie krajského súdu, pričom tieto musia byť právne a logicky konzistentné. Z nich musí byť zrejmé, že súd sa v nich vyjadril k odvolacím argumentom sťažovateľa. Nestačí, ak krajský súd len zopakuje argumentáciu okresného súdu, ak boli v odvolaní uvádzané ďalšie podstatné argumenty.“

„Ústavný súd preto vo vzťahu k tejto sťažnostnej námietke uzatvára, že postup právneho posudzovania prípustnosti dovolania v zmysle § 420 písm. f) CSP a jeho popísanie v odôvodnení je protirečivý a nedostatočný, čím došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Záver najvyššieho súdu je tak výsledkom zjavne nesprávneho právneho posúdenia procesnej otázky prípustnosti dovolania. Ako bolo uvedené, treba rešpektovať právomoc najvyššieho súdu ústavne konformným spôsobom vymedzovať prípustnosť dovolania, no táto interpretácia nemôže zasahovať do ochrany základných práv a slobôd a nemôže byť svojvoľná a formalistická, tak ako tomu bolo v prípade dovolania sťažovateľky. Odmietnutie dovolania sťažovateľky je výsledkom zjavnej chyby právneho posúdenia otázky prípustnosti dovolania. Súdna ochrana nebola sťažovateľke najvyšším súdom poskytnutá v zákonom - Civilným sporovým poriadkom predpokladanej kvalite, čo viedlo k porušeniu jej základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a obsahovo zhodného práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.“

13.2. K nesprávnemu právnomu posúdeniu naliehavého právneho záujmu v zmysle ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ CSP ústavný súd uviedol nasledovné:

„Napriek tomu, že ústavný súd konštatoval porušenie práva sťažovateľky na spravodlivý proces primárne nesprávnym právnym posúdením prípustnosti dovolania v zmysle § 420 písm. f) CSP, v záujme zamedzenia ďalším ústavnoprávnym sporom sa vyjadrí aj k posudzovaniu naliehavého právneho záujmu, na čom stojí podstata tohto súdneho sporu.“

„Vo vzťahu k posúdeniu dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP sa najvyšší súd s právnymi otázkami sťažovateľky vyrovnal tak, že síce uznal, že v prejednávanej veci bola zásadnou otázkou existencie naliehavého právneho záujmu, uviedol ale, že jej právne posúdenie odvolacím súdom záviselo

od posúdenia viacerých podstatných okolností vyplývajúcich zo skutkového stavu uvedených v bode 13 písm. a) až e) tohto nálezu. Najvyšší súd následne len dodal, že „v dovolaní žalobkyňou namietané právne posúdenie týkajúce sa vyriešenia ňou vymedzených právnych otázok, by mohlo mať znaky relevantné v zmysle § 421 ods. 1 CSP iba vtedy, ak by výsledok riešenia týchto otázok (posúdenia a vyhodnotenia) predstavoval jediný a výlučný dôvod, pre ktorý bolo v spore rozhodnuté v jej neprospech. Nedostatok naliehavého právneho záujmu žalobkyne na predmetnom určení bol odvolacím súdom preukázaný viacerými skutkovými zisteniami. Takáto interpretácia prípustnosti dovolania je formalistická a nesprávna. Hoci sa sťažovateľka domáhala preskúmania právneho posúdenia existencie naliehavého právneho záujmu vo vzťahu k nespornému skutkovému stavu, najvyšší súd preskúmanie tohto právneho posúdenia sťažovateľke neposkytol. Nie je zjavné a najvyšší súd to nijako neodôvodnil, čo má na mysli tým, ak uvádza, že namietané právne posúdenie by mohlo byť predmetom dovolania len vtedy, ak by výsledok vyriešenia týchto otázok predstavoval jediný a výlučný dôvod, pre ktorý bolo rozhodnuté v jej neprospech. Najvyšší súd pritom neuviedol, aké ďalšie okolnosti majú samy osebe za následok to, že súdy sa vecou samou nemusia zaoberať. Pomenovanie a právne posúdenie prípadných iných dôvodov je nevyhnutné na to, aby sa strany a verejnosť mohli oboznámiť s myšlienkovými úvahami najvyššieho súdu a aby tieto úvahy boli preskúmateľné, teda aby sa dalo posúdiť, či sú založené na určitých právnych normách a na akých a či sú prípadne tieto normy správne a logicky interpretované.“

„Sťažovateľka formulovala jasné právne otázky, ktoré sa týkajú skúmania a vyhodnotenia naliehavého právneho záujmu v prejednávanej veci, a to i) posúdenie naliehavého právneho záujmu za situácie, ak je v katastri poznamka o prebiehajúcom konaní, teda záväznosti rozhodnutia v tomto konaní aj na MH Invest, s. r. o., a MH Invest II, s. r. o., aplikáciou § 228 ods. 2 CSP, a ii) či naliehavý právny záujem (ne)nahrádza pasívnu vecnú legitímáciu, ak existuje naliehavý právny záujem proti označenému žalovanému. Ani najvyšší súd nespochybňuje fakt, že od vyriešenia tejto otázky, resp. týchto otázok, záviselo rozhodnutie vo veci samej. Najvyšší súd má v rozhodnutí dať odpovede na tieto otázky. Ich označenie za také, ktorých výsledok nie je jediným a výlučným dôvodom na prijatie záveru o nedostatku naliehavého právneho záujmu, nepostačuje. Otázky boli vymedzené jasne. Najvyšší súd sa bude musieť dôkladne vysporiadať s argumentáciou sťažovateľky a transparentne a právne korektne zaujať stanovisko k existencii naliehavého právneho záujmu. Danosť naliehavého právneho záujmu pritom znamená len to, že súd je povinný zaoberať sa vecou samou, teda otázkou určenia vlastníckeho práva. Túto ochranu súdy bezdôvodne nemôžu odmietiť. Danosť naliehavého právneho záujmu však v nijakom prípade neprejudikuje rozhodnutie vo veci samej, čo žiadnym spôsobom nenaznačuje ani ústavný súd.“

„V tomto kontexte je potrebné na okraj dodať, že sťažovateľka jasne deklarovala, že dôvod, pre ktorý sa domáha určenia svojho vlastníckeho práva ku dňu vyvlastnenia, je ten, že na základe určovacieho rozsudku v jej prospech jej môže súd z úschovy vydať náhradu za vyvlastnenie. Argument odvolacieho súdu, že sťažovateľka nesleduje zosúladenie zápisu vo verejnom registri so skutočným stavom, ale vyplatenie náhrady za vyvlastnenie, ktorého sa môže domáhať žalobou o plnenie, nie je dostatočne odôvodnený, pokiaľ súd neuvedie, o akú žalobu o plnenie má ísť (v prejednávanej veci tak, že v rámci tejto žaloby o plnenie bude možné bez ujmy na právach dotknutých osôb prejudiciálne vyriešiť otázku vlastníckeho práva ku dňu vyvlastnenia, ktorá je rozhodná pre posúdenie aj súčasných právnych vzťahov - práva na vyplatenie náhrady za vyvlastnenie). Z odôvodnenia musí totiž vyplývať, ktorý iný spôsob súdnej ochrany súd uprednostňuje pred určovacou žalobou a z akého dôvodu. Inak je neprejudovanie určovacej žaloby nedostatočne odôvodnené. V tomto kontexte sa určovacia žaloba javí ako spôsobilá vyriešiť spornú právnu otázku - kto bol vlastníkom nehnuteľnosti ku dňu jej vyvlastnenia, a teda komu sa má vyplatiť náhrada za vyvlastnenie zložená do úschovy súdu. A naopak, ústavnému súdu sa javí žaloba o plnenie ako problematická, keďže náhrada za vyvlastnenie už uhradená bola - do úschovy súdu. Treba dodať, že Okresný súd Nitra uznesením č. k. 18U/4/2016 z 10. decembra 2020 návrhu sťažovateľky na vydanie predmetu úschovy nevyhovelo z dôvodu, že naďalej trvá právna neistota pri posudzovaní toho, komu nárok na vyvlastňovaciu náhradu patrí (body 9 a 10 odôvodnenia uznesenia okresného súdu). Nie je správny ani záver odvolacieho súdu, že sťažovateľka sa môže prípadne domáhať určenia „komu tvrdená náhrada za vyvlastnenie patrí“ (bod 14 rozsudku krajského súdu). Pri určovacích žalobách je vždy potrebné žiadať o určenie, že určité konkrétne právo patrí určitej konkrétnej osobe. Nemôže teda ponechať na súd, nech si vyberie, komu právo patrí, ale musí tvrdiť určitú konkrétnu možnosť určenia práva určitej konkrétnej osoby.“

„Súdy by sa teda mali dôkladne zaoberať otázkou, či sa sťažovateľka neobracia na súd bezdôvodne, či rozsudok odstráni jej právnu neistotu a ak je toho názoru, že sťažovateľka má iné možnosti ochrany, z odôvodnenia rozhodnutia musí jasne vyplývať, ktorá iná možnosť právnej ochrany má mať pred určovacou žalobou prednosť. Súdy sa ďalej musia vysporiadať s viazanosťou rozhodnutím správy katastra (§ 193 a § 194 CSP), ktorým bol vklad vlastníckeho práva v prospech sťažovateľky zrušený. Nesprávna je preto úvaha odvolacieho súdu, že „až do preukázania opaku treba považovať rozhodnutie o vyvlastnení za vecne správne; teda do ukončenia správnych konaní nemožno v občianskoprávnom konaní ustáliť aktívnu legitímáciu žalobkyne a s ňou spojený naliehavý právny záujem pre akýkoľvek spor súvisiaci s náhradou za vyvlastnenie“. Treba povedať, že z rozhodnutia o vyvlastnení č. OU-NR-OVBP2-2016/031897-32 z 18. augusta 2016 vyplýva, že zložiteľ nemohol splniť povinnosť uhradiť náhradu za vyvlastnené pozemky, pretože sú odôvodnené pochybnosti, kto je veriteľom, a to kvôli prebiehajúcim súdnym konaniam, medzi ktoré patrí aj súdne konanie sťažovateľky o určenie vlastníckeho práva k sporným nehnuteľnostiam. Preto nie je dostatočne odôvodnené to, prečo odvolací súd nevie ustáliť aktívnu vecnú legitímáciu sťažovateľky a naliehavý právny záujem pre akýkoľvek spor súvisiaci s náhradou za vyvlastnenie. Sťažovateľka sa totiž v súdnom konaní domáhala preskúmania odstúpenia žalovanej od zmluvy, ktoré sťažovateľka považuje za neplatné, a teda je toho názoru, že ona je stále vlastníčkou sporných pozemkov a bola nimi aj v čase vyvlastnenia. Podľa nej na tejto skutočnosti nič nemení ani zákonné predkupné právo štátu a s touto argumentáciou sa musia súdy vysporiadať.“

„Odvolací súd v bode 16 spochybňuje aplikáciu § 228 ods. 2 CSP. Krajský súd pritom argumentuje rozporne v tom zmysle, že na to, aby sa účinky rozsudku rozšírili aj na iné osoby podľa § 228 ods. 2, je nevyhnutné, aby mala sťažovateľka naliehavý právny záujem na určení. Avšak okresný súd argumentoval práve tým, že sťažovateľka v žalobe ako žalovaných neoznačila osoby aktuálne zapísané na liste vlastníctva, potrebu čoho vyvrátila práve poukazom na § 228 ods. 2 CSP. Vo vzťahu k aplikácii § 228 ods. 2 CSP uviedol, že aby nastal tento dôsledok, je potrebné, aby mala žalobkyňa naliehavý právny záujem na určení, čo v danom spore splnené nebolo. Tiež dodal, že žalovaná nebola výlučne sama vlastníčkou spornej nehnuteľnosti, a nemôže byť preto výlučne sama pasívne vecne legitimovaná. Uvedené odôvodnenie je zmätočné, pretože jasne neuvádza, prečo ho súd na tento prípad neaplikoval. Možno len dodať, že osoby, ktoré vedú o prebiehajúcom súdnom spore a jeho výsledok sa môže prejaviť v ich právnej sfére, môžu do konania vstúpiť ako intervenienti a svojimi úkonmi môžu ovplyvniť výsledok konania. Je potrebné opäť zdôrazniť, že ústavný súd úvahami o posudzovaní naliehavého právneho záujmu neprejudikuje záver o veci samej, ktorá je plne v kompetencii všeobecných súdov.“

13.3. Keďže ústavný súd konštatoval porušenie práva sťažovateľky na spravodlivý proces, a to primárne nesprávnym právnym posúdením prípustnosti dovolania v zmysle § 420 písm. f/ CSP, najvyšší súd sa bude preto zaoberať a opätovne rozhodovať o tomto dovolacom dôvode a v zmysle tohto nálezu sa taktiež vyjadrí aj k posudzovanému naliehavému právnemu záujmu, na čom stojí podstata súdneho sporu.

14. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 35 CSP) opätovne, viazaný názorom ústavného súdu, vec preskúmal, bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) a dospel k záveru, že rozhodnutie Krajského súdu v Nitre zo 7. marca 2019 sp. zn. 8Co/297/2018 je potrebné zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

15. Dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok. Mimoriadnej povahy dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

I. Nedostatočné odôvodnenie v zmysle § 420 písm. f/ CSP

16. Podľa § 420 písm. f/ CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane,

aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

17. Z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle § 420 písm. f/ CSP nie je významný subjektívny názor dovolateľa tvrdiaceho, že sa súd dopustil vady zmätočnosti v zmysle tohto ustanovenia; rozhodujúce je výlučne zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo (3Cdo/41/2017, 3Cdo/214/2017, 8Cdo/5/2017, 8Cdo/73/2017). Dovolací súd preto skúmal, či došlo k dovolateľmi namietanej procesnej vade.

17.1. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky. Z práva na spravodlivý súdny proces ale pre procesnú stranu nevyplýva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predkladaným výkladom všeobecne záväzných predpisov, rozhodol v súlade s jej vôľou a požiadavkami. Jeho súčasťou nie je ani právo procesnej strany vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ňou navrhnutých dôkazov súdom a dožadovať sa ňou navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (IV. ÚS 252/04, I. ÚS 50/04, I. ÚS 97/97, II. ÚS 3/97 a II. ÚS 251/03).

17.2. Aktuálnosť stanoviska prijatého občianskoprávnym kolégiom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pod č. R 2/2016 po nadobudnutí účinnosti Civilného sporového poriadku je potrebné chápať v tom zmysle, že pokiaľ rozhodnutie odvolacieho súdu v podstatných bodoch nespĺňa požiadavky vyplývajúce z čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, resp. čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces, zodpovedá táto okolnosť dôvodu prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku. Znamená to, že stratilo význam vyčleňovanie "inej vady konania" z tejto kategórie podľa predchádzajúcej právnej úpravy a taká vada, pokiaľ má znaky uvedené v predchádzajúcej vete, zakladá prípustnosť dovolania podľa označeného ustanovenia. Včlenením formulácie o práve na spravodlivý súdny proces do textu zákona sa požiadavky na odôvodnenie rozhodnutia neliberalizovali, ale, naopak, sprísnil. V konečnom dôsledku zároveň platí, že vo sfére právneho poriadku Slovenskej republiky možno požadovať aj vyšší stupeň ochrany základných práv, než zodpovedá štandardom rozhodovacej činnosti ESLP, ako to vyplýva zo vzťahu Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a zákona podľa čl. 154c ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (IV. ÚS 314/2020).

17.3. Súčasťou obsahu práva na spravodlivé súdne konanie je aj právo účastníka sporu na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne odpovie na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov žalobcu, prednesené na súde prvej inštancie i v podanom odvolaní (§ 387 ods. 3 CSP). Nerešpektovanie tohto kogentného ustanovenia nesporne zakladá prípustnosť i dôvodnosť dovolania v zmysle § 420 písm. f/ CSP (5Cdo/57/2019, 2Cdo/100/2018, 4Cdo/3/2019 a pod.).

18. Sťažovateľka jasne deklarovala, že dôvod, pre ktorý sa domáhala určenia svojho vlastníckeho práva ku dňu vyvlastnenia, je ten, že na základe určovacieho rozsudku v jej prospech jej môže súd z úschovy vydať náhradu za vyvlastnenie. Argument odvolacieho súdu, že sťažovateľka nesleduje zosúladenie zápisu vo verejnom registri so skutočným stavom, ale vyplatenie náhrady za vyvlastnenie, ktorého sa môže domáhať žalobou o plnenie, nie je dostatočne odôvodnený, pokiaľ súd neuvedie, o akú žalobu o plnenie má ísť. Z odôvodnenia musí vyplývať, ktorý iný spôsob súdnej ochrany súd uprednostňuje pred určovacou žalobou a z akého dôvodu. Inak je neprejednanie určovacej žaloby nedostatočne odôvodnené. Aj podľa ústavného súdu, v predmetnej veci, sa určovacia žaloba javí ako spôsobilá vyriešiť spornú právnu otázku - kto bol vlastníkom nehnuteľnosti ku dňu jej vyvlastnenia, a teda komu sa má vyplatiť náhrada za vyvlastnenie zložená do úschovy súdu. A naopak, ústavnému súdu sa javí žaloba o plnenie ako problematická, keďže náhrada za vyvlastnenie už uhradená bola - do úschovy súdu. (II. ÚS 482/2021).

19. S poukazom na rozhodnutia súdov nižších inštancií, ako aj vzhľadom na dotknutý nález ústavného súdu dovolací súd konštatuje, že nie je dostatočne odôvodnené ani to, prečo odvolací súd nevie ustáliť

aktívnu vecnú legitímáciu sťažovateľky a naliehavý právny záujem pre akýkoľvek spor súvisiaci s náhradou za vyvlastnenie. Sťažovateľka sa totiž v súdnom konaní domáhala preskúmania odstúpenia žalovanej od zmluvy, ktoré sťažovateľka považuje za neplatné, a teda je toho názoru, že ona je stále vlastníčkou sporných pozemkov a bola nimi aj v čase vyvlastnenia. Podľa nej na tejto skutočnosti nič nemení ani zákonné predkupné právo štátu a s touto argumentáciou sa musia súdy vysporiadať.

19.1. Tu treba poukázať na to, že súdy sa riadne nevysporiadali s otázkou vlastníctva, resp. s otázkou odstúpenia od zmluvy, ktorá je podľa dovolacieho súdu kľúčová na zistenie toho, kto je vlastníkom predmetných nehnuteľností a následne aj určenie „komu tvrdená náhrada za vyvlastnenie patrí“. Žalobkyňa vo svojej žalobe na predmetnú skutočnosť poukázala, pretože uviedla, že so žalovanými uzavrela kúpnu zmluvu, ktorá bola podaná na kataster nehnuteľností s návrhom na vklad dňa 10. júla 2015 a žalované od zmluvy odstúpili bez uvedenia dôvodu, pričom v zmluve možnosť odstúpenia dojednaná nebola. Súdy sa k tejto skutočnosti nevyjadrili a dovolací súd má tak za to, že sa s danou námietkou žalobkyne riadne nevysporiadali a nedali na túto riadnu odpoveď čo tiež viedlo k porušeniu práva žalobkyne na spravodlivý proces.

19.2. V priebehu konania žalobkyňa zmenila žalobu a domáhala sa určenia vlastníckeho práva k nehnuteľnosti v čase jej vyvlastnenia tak, že bola vlastníčkou v celosti a to ku dňu 18. augusta 2016 dôvodiac potrebou vyriešenia otázky, koho vlastnícke právo malo byť vyvlastnené a komu potom vlastne náhrada za vyvlastnenie patrí, keď má za to, že bola vlastníkom spornej nehnuteľnosti v čase jej vyvlastnenia.

20. Vyššie uvedené nasvedčuje tomu, že odpovede súdov nižších inštancií nedávajú jasné a zrozumiteľné odpovede na otázky a námietky dovolateľky, čím prišlo k porušeniu jej práva na spravodlivý proces. Rozhodnutie odvolacieho súdu v podstatných bodoch nespĺňa požiadavky vyplývajúce z čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, resp. čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, a to v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Táto okolnosť zodpovedá dôvodu prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku. Z uvedeného dôvodu, ako aj s poukazom na inkriminovaný nález ústavného súdu, najvyšší súd zrušil rozhodnutie odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie, a teda rozhodol tak, ako je to uvedené vo výroku tohto rozhodnutia.

II. K nesprávnemu právnemu posúdeniu naliehavého právneho záujmu

21. Ústavný súd síce konštatoval vo svojom náleze porušenie práva sťažovateľky na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f) CSP, konkrétne právne posúdenie prípustnosti dovolania, avšak v záujme zamedzenia ďalších ústavnoprávných sporov sa vyjadril aj k otázke naliehavého právneho záujmu, pričom podčiarkol, že svojimi úvahami neprejudikuje záver o veci samej, ktorá je plne v kompetencii všeobecných súdov. Preto najvyšší súd v zmysle predmetného nálezu ústavného súdu uvádza nasledovné.

22. Pri posudzovaní naliehavého právneho záujmu súdy skúmajú to, či žalobca určovací rozsudok skutočne potrebuje a či tento určovací rozsudok je spôsobilý odstrániť stav právnej neistoty žalobcu. Účelom naliehavého právneho záujmu je pripustiť vecné prejednanie len takých určovacích žalôb, ktoré majú pre žalobcov význam, čím sa sleduje to, aby bola súdna ochrana poskytovaná rozumne. Naliehavý právny záujem sťažovateľka odôvodňovala tým, že až určovací rozsudok môže vyjasniť vlastníctvo vyvlastňovaného pozemku ku dňu vyvlastnenia, a teda aj osobu oprávnenú na prevzatie náhrady za vyvlastnenie z úschovy súdu, ktorá bola do úschovy zložená práve z dôvodu sporu o tom, kto je veriteľom. Skúmanie naliehavého právneho záujmu je otázka právna. Súdy teda riešili otázku podradenia nesporného skutkového stavu pod určité právne normy. Pri právnom posudzovaní sa zaoberali právnou otázkou, či môže vydaný rozsudok odstrániť stav právnej neistoty sťažovateľky. Okresný a krajský súd medzi stranami nesporné skutočnosti uzavreli tak, že naliehavý právny záujem daný nie je (pozri bod 21 a 22 rozsudku okresného súdu a bod 14 rozsudku krajského súdu). Podstatou dovolania sťažovateľky bol nesúhlas s týmto právnym posúdením, ako aj to, že tieto rozhodnutia dostatočne jasne a presvedčivo neuviedli, ako súdy dospeli k záveru, že naliehavý právny záujem daný nie je.

23. Podľa názoru dovolacieho súdu ako aj ústavného súdu nie je správny záver odvolacieho súdu, že sťažovateľka sa môže prípadne domáhať určenia „komu tvrdená náhrada za vyvlastnenie patrí“ (bod 14 rozsudku krajského súdu). Pri určovacích žalobách je vždy potrebné žiadať o určenie, že určité konkrétne právo patrí určitej konkrétnej osobe. Nemôže teda ponechať na súd, nech si vyberie, komu právo patrí, ale musí tvrdiť určitú konkrétnu možnosť určenia práva určitej konkrétnej osoby (pozri Hlušák, M. Právny záujem v civilnom sporovom konaní. In: Gešková, K. (ed). Žalobné právo. Zborník z medzinárodného vedeckého kongresu Trnavské právnické dni 2020, Trnava : Právnická fakulta TU v Trnave, TYPI UNIVERSITATIS TYRNAVIENSIS, 2020, s. 229, dostupné aj online).

23.1. Možno dodať, že zo žiadneho ustanovenia ani judikatúry nevyplýva, že naliehavý právny záujem je daný nevyhnutne len v situácii, ak sa určovacím výrokom sleduje zosúladenie zápisu vo verejnom registri a skutočného stavu; je to totiž len jeden z možných prípadov, keď je naliehavý právny záujem daný, avšak nie jediný (argument odvolacieho súdu, že sťažovateľka nesleduje zosúladenie zápisu vo verejnom registri so skutočným stavom, ale vyplatenie náhrady za vyvlastnenie, ktorého sa môže domáhať žalobou o plnenie, nie je dostatočne odôvodnený, pokiaľ súd neuvedie, o akú žalobu o plnenie má ísť).

24. Otázka naliehavého právneho záujmu, teda potreba určovacieho rozsudku, sa skúma vo vzťahu k aktuálnemu právnomu stavu, resp. k aktuálnej právnej neistote, čo však nebráni ani minulému určeniu, pokiaľ má toto minulé určenie význam aj pre súčasné právne vzťahy. Argumentovať gramatickým časom právnej normy, teda tým, že zákon hovorí o tom, „či tu právo je alebo nie je“, a nie o tom „či tu právo bolo alebo nebolo“, je v rozpore s účelom naliehavého právneho záujmu, ale aj všeobecne v rozpore s právom na súdnu ochranu, ktorú sú súdy povinné poskytnúť osobe, ktorá sa naň obrátila. Ústavný súd vo svojom náleze, ktorým zrušil rozhodnutie dovolacieho súdu v tejto veci uviedol, že je oboznámený s tým, že obmedzenie určenia do minulosti sa objavilo aj v slovenskej judikatúre (napr. rozhodnutia najvyššieho súdu č. k. 2Cdo/32/98 a č. k. 2Cdo/131/2006), avšak argumentáciu o paušálnej nemožnosti určenia minulej udalosti považuje nesprávnou a nevyplývajúcou zo žiadneho zákonného ustanovenia. Prístup pripúšťajúci aj určenie niečoho minulého potom korešponduje aj s nemeckým prístupom pripúšťajúcim ako predmet určenia aj minulý právny vzťah, pokiaľ z neho vyplývajú právne následky pre súčasné alebo budúce právne postavenie, ak existuje súčasný záujem na určení minulého právneho vzťahu [Foerste, U., In: Musielak, H.J., Voit, W. a kol. Zivilprozessordnung mit Gerichtsverfassungsgesetz. Kommentar, 18. vydanie, Verlag Franz Vahlen, Mníchov, 2021, s. 904, ROSENBERG L., SCHWAB, K. H., GOTTWALD, P. Zivilprozessrecht. 16. Aufl. München: C. H. Beck, 2004, § 90, marg. č. 16., rozhodnutia nemeckých súdov napr. BGH NJW-RR 2016, 1404, Rn 13; BAG NJW 2020, 1613, Rn 13). Určenie minulého vzťahu nevyklučuje ani česká doktrína (B. Dvořák in LAVICKÝ, P. a kol. Občanský soudní řád (§ 1 až 250I). Praha : Wolters Kluwer, 2016, s. 326) a česká súdna prax (ako príklad určenia minulej právnej skutočnosti sa uvádza určenie, že poručiteľ bol ku dňu svojej smrti vlastníkom veci (R 61/01), resp. že bol členom družstva alebo nájomcom bytu (SoJ 103/07, NS CR 29 Cdo 208/2005)).

25. Rozsudok Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 3Cdo/112/2004 uvádza k predmetnej problematike nasledovné. „Určovacia žaloba nie je spravidla opodstatnená najmä vtedy, ak vyriešenie určitej otázky neznamená úplné vyriešenie obsahu spornosti daného právneho vzťahu alebo práva, alebo ak požadované určenie má povahu (len) predbežnej otázky vo vzťahu k posúdeniu, či tu je (nie je) právny vzťah alebo právo.“.

25.1. Dovolací súd má však za to, že v predmetnom spore by práve určovacia žaloba (a nie žaloba na plnenie ako tvrdili súdy nižšej inštancie) vyriešila úplne spornosť práva, keďže by sa určil vlastník predmetnej nehnuteľnosti a tak by sa vyriešila aj otázka komu dotknutá náhrada za vyvlastnenie naozaj patrí.

26. „Naliehavý právny záujem podľa § 80 písm. c) OSP je daný vtedy, ak existuje aktuálny stav objektívnej právnej neistoty medzi navrhovateľom a odporcom, ktorý je ohrozením navrhovateľovho právneho postavenia a ktorý nemožno iným právnym prostriedkom odstrániť; nie je pritom rozhodujúce, ako táto neistota vznikla.“ (porovnaj rozsudok Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 4Cdo/49/2003).

26.1. Podľa názoru dovolacieho súdu, ako aj s poukazom na názor ústavného súdu, sa javí ako správny

právny prostriedok na odstránenie objektívnej právnej neistoty, ktorá ohrozuje žalobkyňu, práve určovací žaloba, resp. treba znovu pripomenúť, že súdy nižšej inštancie síce ako iný právny (vhodný) prostriedok uviedli žalobu na plnenie avšak ďalej nekonkretizovali o akú žalobu o plnenie má ísť (v prejednávanej veci tak, že v rámci tejto žaloby o plnenie bude možné bez ujmy na právach dotknutých osôb prejudiciálne vyriešiť otázku vlastníckeho práva ku dňu vyvlastnenia, ktorá je rozhodná pre posúdenie aj súčasných právnych vzťahov - práva na vyplatenie náhrady za vyvlastnenie).

27. „Zásadne síce platí, že možnosť žaloby na plnenie spravidla vylučuje právny záujem na žalobe určovacej; tento predpoklad však nemožno chápať všeobecne. Ak žalobca môže preukázať, že má právny záujem na tom, aby rozhodnutím súdu bolo určené určité právo alebo právny pomer napriek tomu, že by mohol žalovať priamo na plnenie, nemožno mu určovaciu žalobu odoprieť. Za nedovolenú - pri možnosti žaloby na plnenie - možno považovať určovaciu žalobu len tam, kde by neslúžila potrebám praktického života, ale len k zbytočnému rozmnožovaniu sporov. Ak však určovací žaloba vytvára pevný právny základ pre právny vzťah účastníkov sporu a môže sa ňou predísť žalobe na plnenie, je určovací žaloba prípustná aj napriek tomu, že je možná i žaloba na plnenie.“ (porovnaj judikát Najvyššieho súdu SR z 1. apríla 1994, 40/1996 ZSP).

28. Vo vzťahu k ustanoveniu § 228 ods. 2 CSP je dovolací súd toho názoru, že poznámka o prebiehajúcom konaní síce pôsobí aj voči neskorším nadobúdateľom nehnuteľnosti a prioritne má upozorňovať na to, že v prebiehajúcom konaní môže byť určené vlastnícke právo osoby, ktorá si dala poznámku zapísať a prípadné pozitívne rozhodnutie sa bude vzťahovať aj na neskorších vlastníkov. Platí pritom, že poznámka má význam iba vtedy, ak dôjde na základe rozhodnutia k zápisu nového vlastníka do katastra nehnuteľností.

29. Dovolací súd na základe ním vykonaného prieskumu v databáze rozhodnutí najvyššieho súdu („iura novit curia“ I. ÚS 51/2020, III. ÚS 289/2017) zistil a chce poukázať na to, že dovolateľkou nastolená otázka ohľadne vzájomného vzťahu naliehavého právneho záujmu a vecnej legitímácie dovolacím súdom už riešená bola vo viacerých rozhodnutiach. Súdna prax sa ustálila jednoznačne v názore, že naliehavý právny záujem a vecná legitímácia môžu byť úzko prepojené, ale zároveň sa jedná o dve rôzne podmienky úspešnosti určovacích žalôb.

30. Podmienkou procesnej prípustnosti určovacej žaloby je právny záujem na požadovanom určení, na skúmaní ktorého súdy nižších inšancií založili svoje rozhodnutie. Právny záujem procesnej prípustnosti určovacej žaloby musí byť naliehavý. Žalobca má naliehavý právny záujem na určení, či tu právo je, alebo nie je vtedy, ak je tvrdené právo neisté alebo ohrozené za predpokladu, že vyhovujúcim určovacím rozsudkom možno túto neistotu alebo ohrozenie odstrániť (R 17/1972).

31. Pri skúmaní existencie naliehavého právneho záujmu ide o posúdenie, či podaná žaloba je vhodný (účinný a správne zvolený) procesný nástroj ochrany práva žalobcu, či sa ňou môže dosiahnuť odstránenie spornosti práva. Procesná povinnosť preukázať, že v čase rozhodovania súdu je naliehavý právny záujem na určení právneho vzťahu alebo práva, zaťažuje toho, kto sa tohto určenia domáha (žalobcu). Pokiaľ chce žalobca osvedčiť svoj naliehavý právny záujem, musí na jednej strane poukázať na určité skutkové okolnosti vedúce k sporu medzi stranami a k potrebe určiť súdom, či tu právny vzťah alebo právo je alebo nie je, na druhej strane vysvetliť, že práve podaná žaloba je procesne vhodným nástrojom, ktorý rieši (odstraňuje neistotu vzťahu sporových strán alebo vytvára pevný základ pre jeho usporiadanie). Rešpektujúc zásadu hospodárnosti konania sa súd musí zaoberať otázkou existencie naliehavého právneho záujmu na určovacej žalobe už po začatí konania, pričom naliehavý právny záujem na požadovanom určení musí byť daný aj v čase rozhodovania (napr. sp. zn. 5Cdo/264/2007, 5Cdo/31/2011, 4Cdo/111/2008).

32. Vecnou legitímáciou sa rozumie stav vyplývajúci z hmotného práva. Vecne legitimovaným je ten, kto je subjektom hmotnoprávneho vzťahu, o ktorom sa v procese rozhoduje. Všeobecne možno uviesť, že vecnou legitímáciou treba rozumieť stav vyplývajúci z hmotného práva, kedy jeden účastník občianskeho súdneho konania (navrhovateľ) je subjektom hmotnoprávneho oprávnenia, o ktoré v konaní

ide (je aktívne vecne legitimovaný) a účastník na opačnej procesnej strane (odporca) je subjektom hmotnoprávnej povinnosti (je pasívne vecne legitimovaný). V konaní o určenie, či tu právny vzťah alebo právo, je či nie je, má vecnú legitimáciu ten, kto je účastníkom právneho vzťahu alebo práva, o ktoré v konaní ide, alebo ten, koho právnej sféry sa sporný právny vzťah alebo spoločné právo týka. Vecnú legitimáciu v konaní o určenie, či tu právny vzťah alebo právo je či nie je, nemajú výlučne len tí, ktorí sú účastníkmi sporného vzťahu alebo práva; prípustné je tiež určenie právneho vzťahu alebo práva, ktorých sa navrhovateľ z hľadiska hmotného práva nezúčastnil, ak sa takto právny vzťah alebo právo dotýka jeho právnej sféry a ním požadované určenie preto môže ovplyvniť jeho právne postavenie (sp. zn. 3Cdo/51/2009).

33. Rešpektujúc vyššie uvedené ako aj v duchu podstaty a zmyslu nálezu ústavného súdu z 1. júna 2022 sp. zn. II. ÚS 482/2021-37, by sa odvolací súd mal dôkladne zaoberať otázkou, či sa dovolateľka neobracala na súd bezdôvodne, či rozsudok odstráni jej právnu neistotu a ak je toho názoru, že dovolateľka má iné možnosti ochrany, z odôvodnenia rozhodnutia musí jasne vyplývať, ktorá iná možnosť právnej ochrany má mať pred určovacou žalobou prednosť.

33.1. Súd sa ďalej musí vysporiadať s viazanosťou rozhodnutia správy katastra (§ 193 a § 194 CSP), ktorým bol vklad vlastníckeho práva v prospech sťažovateľky zrušený. Nesprávna je preto úvaha odvolacieho súdu, že „až do preukázania opaku treba považovať rozhodnutie o vyvlastnení za vecne správne; teda do ukončenia správnych konaní nemožno v občianskoprávnom konaní ustáliť aktívnu legitimáciu žalobkyne a s ňou spojený naliehavý právny záujem pre akýkoľvek spor súvisiaci s náhradou za vyvlastnenie“.

33.2. Treba povedať, že z rozhodnutia o vyvlastnení č. OU-NR- OVB2-2016/031897-32 z 18. augusta 2016 vyplýva, že zložiteľ nemohol splniť povinnosť uhradiť náhradu za vyvlastnené pozemky, pretože sú odôvodnené pochybnosti, kto je veriteľom, a to kvôli prebiehajúcim súdnym konaniam, medzi ktoré patrí aj súdne konanie sťažovateľky o určenie vlastníckeho práva k sporným nehnuteľnostiam. Preto znovu treba pripomenúť, že nie je dostatočne odôvodnené to, prečo odvolací súd nevie ustáliť aktívnu vecnú legitimáciu sťažovateľky a naliehavý právny záujem pre akýkoľvek spor súvisiaci s náhradou za vyvlastnenie. Sťažovateľka sa totiž v súdnom konaní domáhala preskúmania odstúpenia žalovanej od zmluvy, ktoré sťažovateľka považuje za neplatné, a teda je toho názoru, že ona je stále vlastníčkou sporných pozemkov a bola nimi aj v čase vyvlastnenia. Podľa nej na tejto skutočnosti nič nemení ani zákonné predkupné právo štátu a s touto argumentáciou sa musia súdy vysporiadať.

34. Zohľadňujúc vyššie uvedené, odvolací súd musí všetky svoje právne argumenty riadne a zrozumiteľne zdôvodniť tak, aby zachoval právo strán sporu na spravodlivý proces.

35. Keďže dovolací súd, prihliadajúc na nález ústavného súdu z 1. júna 2022 sp. zn. II. ÚS 482/2021-37, ktorým ústavný súd rozhodol, že základné právo sťažovateľky/žalobkyne na súdnu ochranu bolo porušené, dospel k záveru, že je potrebné rozhodnutie odvolacieho súdu zrušiť vec mu vrátiť na ďalšie konania, z dôvodu, že bolo porušené právo žalobkyne na spravodlivý proces podľa § 420 písm. f/ CSP, dovolacím dôvodom § 421 ods. 1 písm. b/ CSP sa viac nezaoberal.

36. Z týchto dôvodov preto dovolací súd dovolaniu vyhovel a rozsudok odvolacieho súdu podľa § 449 ods. 1 CSP zrušil v celom rozsahu a podľa § 450 CSP mu vec vrátil na ďalšie konanie.

37. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

38. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.